



# **ARHEOLOŠKI LOKALITETI**

**NA PODRUČJU  
OPŠTINE TIVAT**

**Arheologija** i arheološki lokaliteti kao segment proučavanja života u prošlosti, su osnova za pravljenje raznovrsnih projekata, posebno za razvoj arheološkog turizma. Ovim proučavanjem se dolazi do značajnih, odnosno fundamentalnih saznanja o istorijskim tokovima u procesu nastanka jednog etnosa na jednom prostoru. Rezultate ovih proučavanja je potrebno objelodaniti i približiti javnosti kroz razne informacione kanale: mediji, seminari, okrugli stolovi, ljetnje arheološke škole...

Danas se shvatanje kulturne baštine i arheološkog naslijeđa stavlja u koncept kulturnog pejzaža, kao osnovnog elementa kulturnog identiteta. Politika brige o naslijeđu mora biti dio strategije održivog razvoja, interes i predmet bavljenja čitavog društva.

Dosadašnja arheološka istraživanja u Tivtu su bila manjeg obima, i obavljena su prije pedesetak godina. I pored toga što su ova istraživanja, dala dobre rezultate, protok dugog niza godina, je prouzrokovao značajne promjene u prostoru, uzrokovanе raznim faktorima. Većina lokaliteta je devastirana, dok su teže pristupni lokaliteti, počeli nestajati uslijed nebrige i prirodnih pojava.

Narodi i etničke grupacije koji se pominju na ovim prostorima, a zapisani su u istoriografskim izvorima su Iliri, Heleni i Rimljani.

Primarni zadatak je da se prostor Tivta arheološki rekognosticira, utvrdi stanje postojećih lokaliteta i predloži režim i mjere zaštite za iste.

Sumirajući rezultate do kojih se došlo terenskim obilaskom i vizuelnom prospekcijom arheoloških lokaliteta na području Tivta, mogu se uočiti teritorijalne arheološke zone u kojima se nalazi izvjesna koncentracija lokaliteta:

- područje Krtola, na široj lokaciji Sv. Luka i gomila Hrašna
- dio Tivatskog polja sa lokalitetima: Solila, Gomilica, Stražnica, Bobovište
- Tivatski – Krtoljski arhipelag : Prevlaka, Sv. Marko-Stradioti i ostrvo Gospa od Milosti, sa podmorjem
- Gradiošnica
- Opatovo

S obzirom da je arheološko naslijeđe neponovljivi resurs, treba ga čuvati da traje kao naučni izvor u budućnosti. To stvara potrebu da se arheološki rezervati ostavljaju netaknuti za buduća arheološka istraživanja.



**ARHEOLOŠKI  
LOKALITETI  
NA PODRUČJU  
OPŠTINE TIVAT**





**1**

## PASIGLAV

N: 42.26.572 E: 18.42.554

Na padinama Vrmca između sela Gornja Lastva i Gornji Bogdašići nalazilo se napušteno selo Pasiglav. Ovo naselje spominje se u XIV vijeku kao zasebno selo. Pretpostavlja se da je definitivno nestalo u XVIII vijeku.

Do lokaliteta se stiže makadamskim putem od Gornje Lastve pored Orašja, Vrdole i Kruške. Na ovom arheološkom lokalitetu postoje praistorijske gomile, nekropole i ostaci crkve, zbog čega je on višestruko značajan. Sama pozicija lokaliteta, koji se nalazi u prirodnom očuvanom okruženju bogate vegetacije obavezuje na adekvatan pristup svih struktura društva.



2

## MILOVIĆA LOKVE lokalitet Rake

N: 42.23.296 E: 18.43.529

Do lokaliteta se stiže asfaltnim putem koji ide od Radovića do crkve Sv. Spas. Zatim se nastavlja teško prohodnom stazom, obrasлом divljim krupnim rastinjem. Konstatovani su dobri vizuelni kontakti sa širom okolinom, u pravcu zapada vidi se crkva Sv.Gospođa, prema sjeveru Velika Gomila kod Sv. Ivana, a na jugu je pogled na pučinu.

Lokalitet Milovića Guvno sastoji se od dvije gomile –veće i manje. U okviru ovih gomila nađeni su : veće ovalno udubljenje , koje je predstavljalo kenotaf (što znači da se obred vršio spaljivanjem); istraženi grob u kojem su prilikom istraživanja nađeni ostaci slabo očuvanog dječijeg skeleta; nekoliko fragmenta keramike, bronzani privjezak i jedan novčić Balajos.



**3**

## ĐURAŠEVICA GOMILE

N: 42.23.615 E: 18.40.980

Lokalitet se nalazi u Đuraševićima, sastoji od dvije gomile, koje se nalaze istočno od sela, na padini i nešto nižoj koti. Gomile su konstruisane od lomljenog kamenja srednje veličine. Na većoj gomili vidljive su vojne intervencije, betonski kružni plato, napravljen za položaj artiljerije. U njenoj sredini nalazi se udubljenje koje je vjerovatno nastalo prilikom nekog istraživanja. Pregledom istog nije uočena nikakva grobna konstrukcija. Manja gomila ima, ovalnu osnovu i bolje je očuvana od prethodne. Na samom vrhu uočeno je malo udubljenje koje je posljedica nekog fizičkog oštećenja,



4

## VELIKA GOMILA crkve Sv. Jovan i Sv. Ivan

N: 42.23.685 E: 18.40.848

Gomila se nalazi na uzvišenju jugoistočno od crkvi Sv. Jovan i Sv. Ivan sa izuzetno dobrom vizurama. Sa gomile se u pravcu sjevera vidi Grbaljsko polje i obronci Lovćena, u pravcu zapada se vide crkve Sv. Gospođa i Sv. Luka, a na jugu se vidi obala i otvoreno more. Konstruisana je od lokalnog amorfognog kamena većih dimenzija.

Izgled i položaj ovog tumula ga je u arheološkoj nauci svrstavao u reprezentativne primjere praistorijskih formacija. Tome je doprinio njegov izuzetan položaj u odnosu na okolnu teritoriju. Ovakvim tumulima su se obilježavali teritorijalni centri ilirskih plemena, imali su strateški i duhovni karakter.



**5**

## HRASNA, HRUŠNA (Iva Marova) GOMILA

N: 42.24.075 E: 18.39.463

Gomila se nalazi u selu Gošići na poluostrvu Luštica. Formirana je od nabacanog većeg amorfognog kamena. Pregledom zemljanih segmenata izdvojeni su fragmenti, debljih i tanjih zidova keramičkih posuda.

Na ovom lokalitetu nijesu vršena nikakva istraživanja, stoga predstavlja novi tip tumula koji nije nađen na ovom prostoru. Posebnu vrijednost daje mu kulturni pejzaž sačuvan u izvornom obliku. Zbog specifičnog izgleda kalote, sa zemljom i pločama, pored sepulkralnog karaktera, mogao je da bude i svojevrstan reper u prostoru, kao i mjesto plemenskog okupljanja.



**6**

## GOMILA KALAC

N: 42.26.430 E: 18.42.686

Lokalitet se nalazi na prisojnoj strani obronka Vrmca na vrhu iznad tivatske Kostanjice. Formirana je od lomljenog i pločastog kamena, predstavlja dobro očuvan praistorijski lokalitet , te obzirom na njene karakteristike i dobru očuvanost, kao i činjenicu da do sad nije arheološki istraživana, potrebno je obaviti arheološka iskopavanja.



7

## GOMILICA ISPOD POPOVE GLAVE

N: 42.26.077 E: 18.43.205

Lokalitet se nalazi ispod Popove glave, oko 50 m vazdušne linije. Gomila je u osnovi elipsoidna, formirana je od većih i manjih komada prirodnog kamena. U bližem okruženju i samoj gomili nalaze se ostaci austrougarskih fortifikacija.

Do sada o gomili nijesu obavljena nikakva ispitivanja, stoga se preporučuju detaljna arheološka istraživanja.



**8**

## GOMILA ĐURĐEVO BRDO

N: 42.25.505 E: 18.43.198

Nalazi se u zaseoku Đurđevo brdo, poviše boćarskog terena, ispod crkve Sv. Srđ.

Zbog potpune devastacije i praktično nestanka gomile, za sada prestaje naučni interes za njeno istraživanje. Potrebno je sačuvati njenu izvornu lokaciju, radi budućeg istraživanja njene substrukcije.



9

## SVETI VID

N: 42.27.2041 E: 18.41.54

Lokalitet se nalazi na najvisočoj koti Oštrog brda (440 m) u Gornjoj Lastvi, nad sjeveroistočnim dijelom tivatskog zaliva. Kaldrmisanim srednjovjekovnim, dobro očuvanim putem, od groblja u Gornjoj Lastvi, stiže se do padina uzvišenja na čijem vrhu se nalazi crkva Sveti Vid koja je kulturno dobro i stavljen je pod zaštitu Rješenjem o stavljanju pod zaštitu, br. 01-1581/1, od 24.10.1961. godine.

Ovaj predio pripada korpusu masiva brda Vrmac. Na padinama se mogu uočiti djelovi prstenova formiranih od većih pločastih stijena i nabacanog kamenja. Ovakav izgled i konfiguracija terena sugerisu na nastanjenost u praistoriji, kao i na postojanje ilirske gradine. Plato samog uzvišenja je zaravnjen i na njemu se nalazi crkva Sv.Vid. Pregledom terena sakupljena je manja količina fragmenata keramike, uočena je veća količina nabacanog kamenja, koja je vjerovatno ostatak od gomile koje su u praistoriji zauzimale ovakva uzvišenja. Takođe je uočena kamena formacija zida u svomeđi, gdje se zapaža otvor koji je imao funkciju ulaza, smatra se da je ovaj prostor mogao pripadati nekropoli. Lokalitet sa crkvom Sv. Vida nije sistematski istraživan. Imajući u vidu značaj ovog lokaliteta neophodno je planirati sistematsko arheološko istraživanje.





## ARHEOLOŠKI LOKALITETI NA PODRUČJU OPŠTINE TIVAT



1	PASIGLAV	↑↑
2	MILOVIĆA LOKVE	↔
3	ĐURAŠEVIĆA GOMILE	↔
4	VELIKA GOMILA ĐURAŠEVIĆI	↔
5	HRAŠNA - HRUŠNA	↔
6	GOMILA KALAC	↔
7	GOMILICA ISPOD POPOVE GLAVE	↔
8	GOMILA ĐURĐEVO BRDO	↔
9	SVETI VID	↑↑ ↔
10	SVETI LUKA	↑ ☕
11	GOMILICA (GLAVICA)	↔ ☕
12	PREVLAKA-PISKARA-BAČVE	↑ ↔ ↔ ☕
13	SV. MARKO-STRADIOTI-GABRIO	↔ ☕
14	SOLILA	↔ ☕
15	BOBOVIŠTE	↔ ☕
16	STRAŽNICA	↔ ☕
17	RIMSKI PUT	↔
18	STARÍ KAMENI MOST	↔



## LEGENDA

●	GOMILA
†	CRKVA
↑↑	STARI GROBOVI
☕	NALAZI KERAMIKE
L	OSTACI AHITEKTURE
❖	RIMSKI MOZAIK
🏺	PODVODNA AMFORIŠTA
—	RIMSKI PUT

10

## SVETI LUKA

N: 42.24.038 E: 18.39.827

Crkva se nalazi u sjevernom dijelu sela Gošići, na dominantnom uzvišenju Vranjska glava. Do crkve i aktivnog groblja se dolazi uskim asfaltnim putem. Po predanju crkvu su gradili Grci u VII v. i jedna je od najstarijih na ovome prostoru. Na njenom mjestu u XIV vijeku postojao je benediktinski samostan, što potvrđuje pismo pape Klimenta VI iz 1346. godine. Njen prvobitni izgled (manja crkvena građevina) izmijenjen je 1776. godine. Danas je to jednobrodna građevina sa polukružnom apsidom. Tragovi starijeg objekta prisutni su u prizemnoj zoni južne fasade. U pročelju hrama se nalazi dvospratni impozantni zvonik koji je podignut 1819. godine. Crkva je bila živopisana do polovine XIX vijeka. Njen položaj ukazuje na postojanje utvrđenog ilirskog naselja čiji su ostaci mogli biti uništeni gradnjom crkve, što potvrđuju i nalazi keramike. Od 1967-1968. godine na ovom lokalitetu vršena su arheološka iskopavanja, kojima se utvrdilo postojanje većeg naselja iz ilirsko-helenističkog i rimskog perioda. Postojanje ovog naselja potvrđeno je ostacima arhitekture i brojnim pokretnim nalazima, naročito keramike. Obilaskom lokaliteta konstatovane su devastacije na samom lokalitetu kao i na zaštićenoj okolini. Širenjem i asfaltiranjem puta do crkve otvoreni su arheološki profili u kojima se sagledavaju fragmenti antičke keramike, koji se u manjim količinama nalaze rasuti pored puta.



11

## GOMILICA (GLAVICA)

N: 42.23.599 E: 18.43.420

N: 42.23.344 E: 18.42.071

Lokalitet se nalazi u sredini tivatskog polja i šireg okruženja Solila. Predstavlja manje uzvišenje-brežuljak, na kojem su vršena arheološka istraživanja, kojim su obuhvaćena oba izdužena kraja Glavice. Na zapadnoj strani brežuljka urađeno je nekoliko sondi koje su dale rezultate keramičkih nalaza, kao i ostatke arhitekture. Pronađena je i rimska kula stražara speculus, čiji pod je bio popoločan kamenim pločama koje su djelimično pronađene. Unutrašnjost je bila zatrpana kamenom i krovnim crijevom, tegulama i imbreksima, kao i šutom od srušene građevine. Nakon uklanjanja ovog sloja nađen je dječiji grob sa dislociranim kostima i fragmentovanim nalazima keramike, stakla i jednog koštanog pršljena.

Na ovom lokalitetu pronađeni su i fragmenti većih posuda amfora i pitosa, koji su pripadali rimskom razdoblju; kao i finiji fragmenti firnisanih posudica iz heleniskog perioda.

Istraživanjem je kostatovano da je lokalitet bio nastanjen već u ilirsko-helenističkom periodu. Ovaj lokalitet predstavlja izuzetak među tivatskim arheološkim mjestima, jer je ostao očuvan i poštovan od izgradnje; zbog čega treba i da ostane arheološka oaza, sačuvana za buduća istraživanja.



12

## PREVLAKA I BAČVE

N: 42.05.437 E: 19.05.458

Poluostrvo Prevlaka nalazi se na istočnoj obali tivatskog zaliva. Istorijat nastanjenosti poluostrva se veže za pronalazak novca kralja Balajosa i vezuje za ilirski period. Na njegovoj najvećoj koti, gdje se danas nalazi crkva Sv. Trojica bila je ilirska gradina.

Najvjerojatnije da je poluostrvo bilo nastanjeno i u ilirsko - helenističkom periodu što znači da je imalo neprekidan civilizacijski kontinuitet. Od 1956. do 1959. god. vršena su arheološka istraživanja na ostrvu , kada su i otkriveni ostaci manastira iz XII v. Nastanjenost u doba rimskog perioda potvrđena je nalazima brojne keramike, kao i nalazom mozaičkog poda rimske vile.

Objekat je bio nastanjen u dužem periodu od I do IV v. jer su u njemu bila konstatovana dva nivoa podnog mozaika. Ovaj mozaik je pripadao rimskoj vili rustici. Na obali prema Solilima nađen je veliki broj fragmenata keramike, kockica mozaika i fragmenata fresaka, što govori o postojanju veće antičke građevine iz kasnorimskog doba. U kasnoj antici se grade prve bazilike. Prva bazilika je napravljena u VI v. U periodu od IX-XI vijeka crkvu i manastir obnavljaju Benediktinci. Na osnovu pisanih spomenika saznamo da manastir nije postojao u XII vijeku. Oko 1220. g. Sveti Sava ovdje osniva episkopiju. Na Prevaci se vrše dugogodišnja arheološka istraživanja na prostoru manastira, koja još traju.

### Bačve

U blizini Prevake, na uzvišenju iznad obalnog pojasa, nalaze se ostaci objekata rimskog vodovodnog sistema ( cisterna), kojim je dotala voda za potrebe stanovnika poluostrva.

Teren je obrastao u makiju. Na najvišoj koti se vide ostaci jednog većeg rezervoara pravougaone osnove. Zidan je od kombinacije pločastog kamena i opeke vezanih krečnim malterom. Usled protoka vremena formirane su krečne naslage. Nekoliko metara niže nalazi se drugi lučno zasvođeni objekat, koji je očigledno bio propusni odvod za protok vode naniže.



13

## SVETI MARKO - STRADIOTI GABRIO

N: 42.24.443 E: 18.41.290

Ostrvo se nalazi između Prevlake i Ostrva Gospe od Milosti. U srednjovjekovnim dokumentima se pominje kao Ostrvo Sv.Gabriela ( Insula Sankti Gabrielis), po crkvi Sv. Aranđela Gabriela, koja se nekada tu i nalazila. Lokacija ove crkve do sada nije pronađena. Na sjeverozapadnoj strani ostrva nalazi se lokalitet pod nazivom Gabrio, što ukazuje na dugo trajanje ovog toponima.

Smatra se da je današnji naziv uzet po nekadašnjoj crkvici Sv. Marka, koji se pominje na kartama austrougarske mornarice. Naziv Stradioti dobija po logoru mletačkih vojnika grčkog porijekla (Stradiotes-vojnik)

Arheološka istraživanja na ovom lokalitetu sporadično su obavljana, ali nema objavljenih rezultata. Uslijed nekorisćenja i zabrane pristupa istom, nemoguće je ustanoviti stanje i arheološke potencijale. Izuzetak predstavlja dio priobalja sa sjeverne strane. Na ovom potezu su evidentirani brojni primjeri fragmenata antičke keramike, koja je dospijela i u more. Keramika je prisutna i u zemljanim profilima pored plaže. Fragmenti su od raznih posuda, najviše od amfora, rađenih od raznovrsne gline. Boje se kreću od crvenkastih do žućkasto - sivih tonova. Cijelo ostrvo predstavlja jedan izuzetno potencijalan arheološki lokalitet.



14

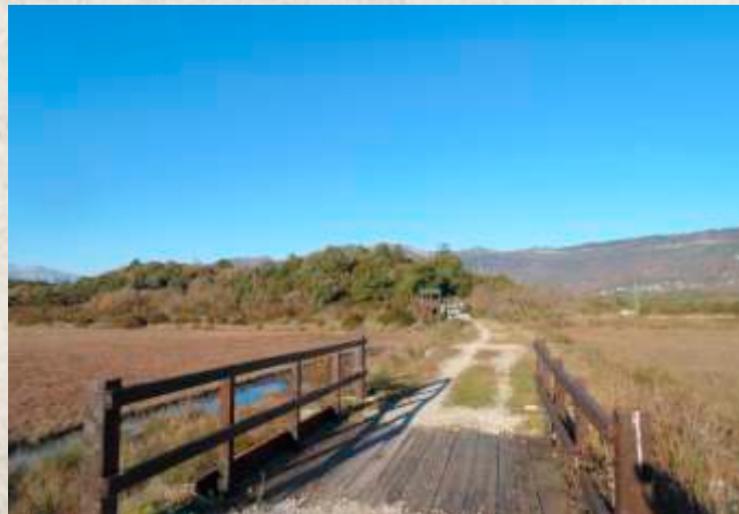
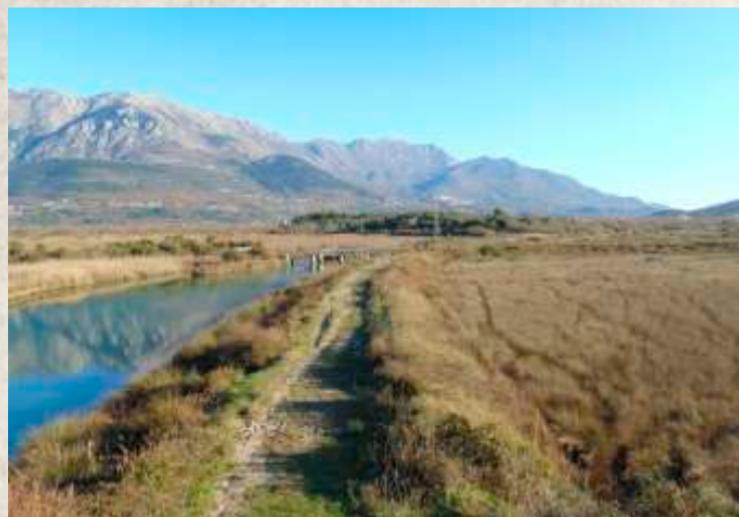
## SOLILA

N: 42.23.36 E: 18.42.54

Lokalitet koji se nalazi između dvije rijeke Široke (Odolješnica) i Kolužnja (Mala Rijeka) predstavlja niziju koja je u nivou mora, zbog čega se ovdje od davnina proizvodila morska so. Prve podatke o slanim bazenima tivatskih solila nalazimo u srednjovjekovnim spisima. Zbog izuzetno važnih pejzažnih i kulturoloških vrijednosti, Tivatska Solila stavljena su pod zaštitu Rješenjem Republičkog zavoda za zaštitu prirode br.01-12, od 26.08.2008.g., kao posebni rezervat prirode i iste godine upisana su u Centralni registar zaštićenih objekata prirode za Crnu Goru.

Na ovom lokalitetu pronađena je znatna količina antičke keramike, kao i značajan materijal grčkog i italskog porijekla, a odnosi se na ulomke amfora i drugog posuđa (keramičkog).

Značajan broj nalaza potiče iz okoline ušća Nove Rijeke, gdje se po prići mještana nalazi staro groblje i lokalitet Zgradice. Nalazi korintske keramike i antičke crvenofigurne keramike svjedoče o ranom osnivanju ovih naselja.



15

## BOBOVIŠTE

N: 42.26.406 E: 18.41.252

Lokalitet se nalazi u uvali Kalardovo, gdje se uliva Rijeka Gradiošnica (Ušće Nove rijeke). Prema lokalnom predanju tu se nalazio grad Bobovac, koji je potonuo, čije je podmorje bilo bogato amforama. Sva saznanja do kojih se moglo doći, proučavajući ovaj lokalitet, svela su se na podatke iz starije literature, gdje se pominju nalazi keramike, kao i lokacija antičkog naselja. Lokalna legenda koja traje, daje još jednu dimenziju. Sve ovo upućuje na obavezu zaštite prostora, odnosno prije planirane izgradnje objekata, preporučuju se zaštitna sondažna arheološka istraživanja kopna i podmorja.



16

## STRAŽNICA

N: 42.23.834 E: 18.42.943

Nalazi se u blizini lokaliteta Solila, Bobovište i Gomilica. Lokalitet je dobio ime po "kuli stražara". Ovdje su pronađeni ilirski kiklopski zidovi, što ukazuje na postojanje ilirskog naselja.

Zbog arheološke vrijednosti lokaliteta, potrebno je obaviti njegov detaljan obilazak.



17

## RIMSKI PUT

N: 42.23.043 E: 18.42.274

Rimski put koji se nalazi na putu od sela Đuraševići prema Solilima je makadamski i dobro se uočava. Predstavlja ostatke trase antičkog puta, koji je vodio od Epidaurusa ( Cavtat) preko Traectusa ( prelaz Njivice-Rose) i Luštice, do Krtola, Grbaljskog polja i Budve. Put je imao i odvodni kanal koji se koristo u narednim istorijskim periodima, a koristi se i danas. Navedeni lokalitet treba zaštititi od propadanja i uništenja, i vidno ga markirati, kako na terenu, tako i u kartografskoj dokumentaciji.



18

## STARI KAMENI MOST

Na teritoriji opštine Tivat – Soliocko polje evidentirano je postojanje četiri stara kamena mosta, čije datiranje i porijeklo će utvrditi buduća arheološka istraživanja







# ARHEOLOŠKI LOKALITETI NA PODRUČJU OPŠTINE TIVAT



**Izdavač**  
**OPŠTINA TIVAT**  
Sekretarijat za kulturu  
i društvene djelatnosti

**Grafički dizajn**  
Ivan Radulović

**Štampa**  
PrintAll

**Tiraž**  
300

**Tivat**  
**maj 2017.**

CIP - Katalogizacija u publikaciji  
Nacionalna biblioteka Crne Gore



**OPŠTINA  
TIVAT**